

АЛЕКСАНДРОВ Ю.В.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології
Харківський національний університет внутрішніх справ

МОТИВАЦІЯ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТОМ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ ТА СПОРТСМЕНІВ - ПОЧАТКІВЦІВ

Вступ. Сучасний спорт вищих досягнень немислимий без жорстокої змагальної боротьби. Змагання вимагають від спортсмена мобілізації всіх сил - і фізичних, і психічних, причому, психічних перш за все. Ступінь хвилювання і побоювання за успіх багато в чому визначає психічний стан спортсмена перед виходом на старт і рівень його мотивації. Мотив не тільки визначає поведінку спортсмена, а й обумовлює кінцевий результат його діяльності.

Високомотивований спортсмен більш ефективно реалізує свій потенціал, а головне він здатний на максимальну віддачу всіх своїх фізичних і духовних сил, якщо цього вимагає досягнення поставленої мети.

При роботі з висококваліфікованими спортсменами деякі фахівці, такі як, Р.А. Пилюн, А.Д. Суханова інші висловлювали думку про те, що в період відповідальних змагань прослідковується залежність між результативністю й рівнем спортивної мотивації: чим вище рівень спортивної мотивації, тим успішніше й стабільніше виступає спортсмен на змаганнях. Як показує аналіз літературних джерел, упродовж спортивної кар'єри роль конкретних мотивів у стимулюванні активності спортсмена міняється, і на кожному етапі спортивної кар'єри домінують різні мотиви [1, с. 34]. Мотивація спортивної діяльності визначається як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, які змінюють своє значення на протязі спортивної кар'єри [2, с. 33].

А.Є. Тарас відмічає слідуючи мотивації, які стимулюють спортсмена: прагнення до стресу та подолання його; прагнення до удосконалення; прагнення

бути часткою колективу; різні види заохочень; прагнення бути мужнім; формування характеру [3, с. 69-75].

Мета дослідження - вивчити особливості мотиваційної сфери кваліфікованих спортсменів та спортсменів-новачків.

Результати дослідження. В дослідженні взяли участь дві групи осіб: перша група - спортсмени, які займаються фітнесом та мають кваліфікацію в даному виді спорту: 20 осіб, жінки у віці від 20 до 40 років. Друга група – спортсмени, які займаються фітнесом досить недавно та ще не мають кваліфікації: 20 осіб, жінки у віці від 20 до 40 років. Для вирішення поставлених задач були використані методики: «Мотиви занять спортом» А. Шаболтас, «Вивчення мотивів занять спортом» В.І. Тропнікова, «Діагностика мотиваційної структури особистості» В.Е. Мільмана, «Вивчення характеру напрямку спортивної мотивації» Е.Х. Бабушкіна.

За результатами проведених досліджень в таблиці 1 наведено показники цілей занять спортом кваліфікованих спортсменів жінок та спортсменів-новачків.

Таблиця 1.

Цілі занять кваліфікованих спортсменів та спортсменів-новачків ($M \pm \sigma$)

Ціль	Кваліфіковані спортсмени	Спортсмени-новачки	t	P
Емоційного задоволення	$7,5 \pm 3,32$	$12,1 \pm 3,79$	3,12	$\leq 0,05$
Соціального самоствердження	$10 \pm 2,4$	$3,2 \pm 4,15$	6,7	$\leq 0,01$
Фізичного самоствердження	$8,9 \pm 4,22$	$8,8 \pm 2,27$	0,09	—
Соціально- емоційна	$8,9 \pm 3,36$	$8 \pm 2,79$	2,02	$\leq 0,01$
Соціально-моральна	$11,5 \pm 3,48$	$10,6 \pm 3,99$	0,73	—
Досягнення успіху в спорті	$10,1 \pm 4,39$	$7,7 \pm 3,62$	1,89	—
Спортивно-пізнавальний	$8,3 \pm 5,34$	$11,2 \pm 4,37$	1,82	—
Рационально-вольова	$5,5 \pm 4,56$	$6,6 \pm 4,37$	0,85	—

Педагогіки професійної діяльності	$5.5 \pm 4,4$	$6 \pm 0,97$	1,25	–
Громадсько-патріотична	$9,9 \pm 3,25$	$4,5 \pm 6,01$	4,05	$\leq 0,01$

Новачки займаються спортом заради досягнення емоційного задоволення, вони із задоволенням тренуються та беруть участь в змаганнях. Кваліфіковані спортсмени мають більший досвід заняттям спортом, який з часом притупляє емоційне задоволення від спорту, для них спорт - це скоріш невід'ємна частина їх життя. Вони більш прагнуть до соціального самоствердження через спорт, їх спортивні досягнення надають їм певний соціальний статус у референтних групах. Для них значущою є соціально-емоційна ціль, для них спорт – статус, перемоги приносять їм емоційне задоволення від самоствердження в спорті. Для кваліфікованих спортсменів більш значуща громадсько-патріотична мета, вони більш амбіційні, усвідомлюють свій потенціал, мріють про перемоги.

У таблиці 2 відображені причини занять спортом кваліфікованих спортсменів та спортсменів новачків.

Таблиця 2
Причини занять спортом кваліфікованих спортсменів тренерів та спортсменів-новачків ($M \pm \sigma$).

Причини	Кваліфіковані спортсмени	Спортсмени-новачки	t	P
Спілкування	$25,2 \pm 3,1$	$25,2 \pm 3,05$	0,20	–
Пізнання	$11,5 \pm 3,4$	$10 \pm 1,8$	1,27	–
Матеріальних здобутків	$21 \pm 4,8$	$15 \pm 5,7$	3,03	$\leq 0,01$
Розвиток характеру та психічних якостей	$27,1 \pm 8,5$	$28,8 \pm 6,4$	0,9	–
Фізичного самовдосконалення	$35,5 \pm 7,01$	$34 \pm 9,5$	0,45	–
Поліпшення самопочуття та здоров'я	$21,2 \pm 3,55$	$21 \pm 6,07$	0,16	–

Естетичне задоволення та гострих відчуттів	$27,2 \pm 8,28$	$32,5 \pm 6,01$	2,12	–
Набуття корисних для життя вмінь та знань	$15,5 \pm 4,22$	$12 \pm 4,23$	3,52	$\leq 0,01$
Потреби у схваленні	$15 \pm 3,71$	$9 \pm 4,01$	4,15	$\leq 0,01$
Підвищення престижу, прагнення до слави	$35,2 \pm 9,50$	$22,5 \pm 6,50$	4,95	$\leq 0,01$
Колективістська спрямованість	$20,4 \pm 9,05$	$19,5 \pm 5,64$	0,35	–

Кваліфіковані спортсмени більше розраховують на матеріальні здобутки у спорті від можливих контрактів, тренерської роботи та набуття корисних для життя вмінь та знань, вони прагнуть до соціального престижу і слави. Мотиваційна структура особистості наведена у таблиці 3.

Таблиця 3
Мотиваційна структура особистості кваліфікованих тренерів та спортсменів-початківців ($M \pm \sigma$).

Шкали	Кваліфіковані спортсмени	Спортсмени-новачки	t	P
Життєзабезпечення	$15 \pm 5,24$	$12,1 \pm 4,28$	2,28	$\leq 0,05$
Комфорт	$17,7 \pm 3,70$	$15 \pm 3,25$	2,40	$\leq 0,05$
Соціальний статус	$18,5 \pm 3,55$	$15,6 \pm 4,05$	2,5	$\leq 0,05$
Спілкування	$22 \pm 2,95$	$19,1 \pm 4,74$	3,03	$\leq 0,01$
Загальна активність	$15,6 \pm 3,75$	$16,3 \pm 4,40$	0,90	–
Творча активність	$20,1 \pm 4,95$	$22,5 \pm 4,50$	2,05	–
Соціальна корисність	$18,6 \pm 4,18$	$14,9 \pm 5,31$	1,95	–
Загальножиттєва спрямованість	$75 \pm 9,60$	$55 \pm 10,80$	3,70	$\leq 0,01$

особистості				
Робоча спрямованість особистості	$60 \pm 11,50$	$59,5 \pm 10,90$	0,42	—

Для кваліфікованих спортсменів більш важливим є якість життя, харчування, комфорт, вони більше прагнуть до соціального статусу, більш амбіційні та прагнуть досягнення більших переваг у житті, велику роль для них відіграє спілкування, у них вища житейська спрямованість.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та обґрунтуванні на практиці особливостей мотиваційної сфери кваліфікованих спортсменів та спортсменів-новачків в інших видах спорту.

Список літератури

1. Уэйнберг Р.С. Спортивная психология: учебник для вузов / Р.С. Уэйнберг, Д. Гоулд. — М.: Физкультура и спорт, 2005. — 338 с.
2. Ильин Е.П. Психология спорта / Е.П. Ильин. — СПб. : Питер, 2008.— 352 с. : ил. — (Серия «Мастера психологии»).
3. Тарас А.Є. Психология спорта : Хрестоатия / А.Є. Тарас. — М. : АСТ; Мн. : Харвест, 2007. — 352 с.— (Библиотека практической психологии).

АЛЕКСЕЄНКО Н.В.

викладач кафедри соціології та психології факультету №6
Харківський національний університет внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Вступ. Сучасні соціально-економічні перетворення у державі призвели до необхідності переосмислення поняття інноваційної компетентності, її сутності та можливостей у забезпеченні життєвого, професійного, особистісного самовизначення людини незалежно від сфери її діяльності.

Мета дослідження — розглянути зміст феномену інноваційної компетентності у сучасній психологічній науці.